

Datum
2005-09-22

Vår referens
SKI 2005/827

Er datum
2005-06-20

Er referens
M2005/3535/Mk

Miljö- och
samhällsbyggnadsdepartementet
Enheten för miljö kvalitet
103 33 Stockholm

Yttrande över KASAM:s skrivelse om behovet av resurser för fristående och oberoende forskning inom området för kärnavfallsfrågor

Statens kärnkraftinspektions yttrande

I reaktorinnehavarnas skyldigheter att slutförvara det använda kärnbränsle som uppkommit i verksamheten och att riva de anläggningar i vilka verksamheten inte längre skall bedrivas ligger också ett ansvar för att genom forsknings- och utvecklingsverksamhet klarlägga vilka åtgärder som behövs för att dessa skyldigheter skall kunna fullgöras¹. Reaktorinnehavarna har enligt lagen (1992:1537) om finansiering av framtida utgifter för använt kärnbränsle m.m. (finansieringslagen), rätt att ur Kärnavfallsfonden få ersättning för de kostnader som denna forskning omfattar². Av finansieringslagen framgår dessutom att Kärnavfallsfonden också skall täcka statens kostnader för att komplettera reaktorinnehavarnas forsknings- och utvecklingsverksamhet på ett sätt som staten anser behövs för att frågor om åtgärder för slutförvaring och rivning skall kunna klarläggas³.

Finansieringslagen ger alltså inte något utrymme för staten, att med stöd av medel från Kärnavfallsfonden bedriva forskning med en annan eller bredare inriktning än det som anges i lagen.

Mot denna bakgrund avstyrker SKI förslaget från KASAM att inrätta ett fristående forskningsorgan. Enligt SKI:s uppfattning bör den fristående forskning som KASAM avser med sitt förslag bedrivas av högskolorna eller finansieras med medel från något av de stiftelser som finns för sådana forskningsändamål t.ex. MISTRA, Stiftelsen för Strategisk Forskning eller Riksbankens Jubileumsfond.

¹ Jfr 10,11 och 12 §§ lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet

² Jfr 2 och 8 § lagen (1992:1537) om finansiering av framtida utgifter för använt kärnbränsle m.m. (finansieringslagen)

³ Jfr 4 §§ finansieringslagen

STATENS KÄRNKRAFTINSPEKTION Swedish Nuclear Power Inspectorate

POST/POSTAL ADDRESS SE-106 58 Stockholm
BESÖK/OFFICE Klarabergsviadukten 90
TELEFON/TELEPHONE +46 (0)8 698 84 00
TELEFAX +46 (0)8 661 90 86
E-POST/E-MAIL ski@ski.se
WEBBPLATS/WEB SITE www.ski.se
PLUSGIRO/POSTAL GIRO 788054-5

Beslut	Samråd				Handläggning
Datum 22/10-05	Datum/Sign. 24/9-05 YPO	Datum/Sign. 2005-09-22 JG	Datum/Sign. 2005-09-22 SW	Datum/Sign. 22/10-05 LR	Datum 2005-09-22
Signatur JG	Datum/Sign.	Datum/Sign. 2005-09-22 JG	Datum/Sign. 2005-09-22 SW	Datum/Sign. 22/10-05 LR	Signatur Ⓟ

Ärendet

Statens kärnkraftinspektion har i en skrivelse från miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet den 20 juni 2005 anmodats att avge ett yttrande över KASAM:s skrivelse till miljöminister Lena Sommerstad om behovet av resurser för fristående och oberoende forskning inom området för kärnavfallsfrågor.

Utgångspunkter för SKI:s bedömning

Lagstiftningen

Enligt 10 § lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet (kärntekniklagen) skall den som har tillstånd till kärnteknisk verksamhet svara för att de åtgärder vidtas som behövs för att på ett säkert sätt hantera och slutförvara i verksamheten uppkommet kärnavfall eller däri uppkommet kärnämne som inte används på nytt, och att på ett säkert sätt avveckla och riva anläggningar i vilka verksamheten inte längre skall bedrivas.

Skyldigheten innebär att tillståndsinnehavaren skall vidta alla de åtgärder som behövs för att uppkommet kärnavfall och kärnämne som inte återanvänds skall kunna hanteras och slutförvaras på ett säkert sätt och att den anläggning, i vilken verksamheten inte längre skall bedrivas, avvecklas och rivs på ett säkert sätt.

I det ansvar som åläggs den som har tillstånd till kärnteknisk verksamhet ingår att svara för de faktiska kostnader som behövs för en avfallsanläggning.

Tillståndshavaren har även ett ansvar för att klarlägga vilka åtgärder som behövs för slutförvaring och demontering samt hur dessa åtgärder skall kunna vidtas. Den som har tillstånd att inneha eller driva en kärnkraftsreaktor skall enligt 11 § kärntekniklagen svara för att den allsidiga forsknings- och utvecklingsverksamhet bedrivs som behövs för att skyldigheterna enligt 10 § skall kunna fullgöras. Enligt 12 § kärntekniklagen skall reaktorinnehavarna i samråd upprätta eller låta upprätta ett program för den allsidiga forsknings- och utvecklingsverksamheten. Programmet skall dels innehålla en översikt över samtliga åtgärder som kan bli behövliga, dels närmare ange de åtgärder som avses bli vidtagna inom en tidsrymd om minst sex år. Tillståndshavarna har bildat bolaget Svensk Kärnbränslehantering AB som skall ombesörja att nämnda åtgärder vidtas. Programverksamheten har ägt rum sedan år 1986.

Enligt lag 4 § finansieringslagen skall utöver kostnader för omhändertagande avgifterna täcka statens kostnader för att komplettera forsknings- och utvecklingsverksamhet som avses i 2 § 3 samt pröva frågor härom.

Granskning av Fud-program

SKI har i enlighet med 25 och 26 §§ förordningen (1984:14) om kärnteknisk verksamhet vart tredje år sedan 1986 granskat och utvärderat reaktorinnehavarnas forsknings- och utvecklingsprogram, Fud-program. SKI har sedan med eget yttrande över programmet överlämnat handlingarna i ärendet till regeringen.

Sammantaget har SKI funnit att de program som granskats uppfyllt de krav som kan ställas för fortsatt drift av kärnkraftverken i enlighet 15 § 2 och 3 kärntekniklagen även om det finns tekniska frågeställningar när det gäller slutförvaret som ännu inte är lösta.

I SKB:s Fud-program 2004 – *Program för forskning, utveckling och demonstration av metoder för hantering och slutförvaring av kärnavfall, inklusive samhällsforskning* redovisade SKB för första gången ett sammanhållet program för samhällsvetenskaplig forskning. SKI förväntar sig att resultatet av samhällsforskningen redovisas av SKB i nästa Fud-program 2007.

SKI:s forskning

SKI har redovisat sin forskningsstrategi i en rapport daterad 2002 (SKI Rapport 02:24) där utgångspunkten för SKI:s verksamhet är förordningen (1988:14) om kärnteknisk verksamhet, lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet och förordningen (1988:523) med instruktion för statens kärnkraftinspektion. I rapporten bedömer SKI att med det nuvarande stödet till högskolor och universitet är utbildning och forskning inom kärntekniskt relaterade ämnen tillfredställande inom en överblickbar framtid. I rapporten bedömer SKI vidare att den nuvarande anslagsnivån på SKI:s forskningsmedel måste upprätthållas för att täcka stödet till tillsyn och kompetensförsörjning.

För att bygga upp den egna kompetensen inför kommande ansökningar från SKB om uppförande av kärntekniska anläggningar har SKI under 1990- och 2000-talet finansierat kompletterande forskning på kärnavfallsområdet med en årlig budget på omkring 13 till 15 miljoner kronor. Ca 10 % av budgeten för denna forskning har vissa år avsett forskning om beslutsprocesser och samhällsvetenskapligt inriktad forskning. Exempel på deltagande i genomförda och pågående forskningsprojekt är DIALOG-projektet, RISCOM och projekt CARL där stöd till doktorandstudier utgjort/utgör en del av verksamheten.

Synpunkter på KASAM:s skrivelse

För det fall KASAM:s uppgifter om att medel för teknisk- och naturvetenskaplig forskning inom området kärnsäkerhet och strålskydd allmänt sett successivt minskas finns det enligt SKI:s uppfattning anledning till viss oro.

Beträffande KASAM:s syn på fristående forskningsresurser håller SKI helt med KASAM att den fristående forskningen bör i första hand finansieras genom medel från etablerade statligt finansierade forskningsorgan som Vetenskapsrådet, Formas, MISTRA, Stiftelsen för Strategisk Forskning eller Riksbankens Jubileumsfond.

KASAM redovisar två alternativa förslag för ändamålet hur administration av forskningsmedel från Kärnavfallsfonden skulle kunna genomföras. Förslagen innebär bildandet av en rådgivande kommitté alternativt en gemensam forskningsnämnd med SKI, SSI och KASAM som deltagande organisationer. SKI anser att KASAM:s förslag innebär uppenbara svårigheter med den egna rollen som oberoende tillsynsmyndighet till ett program för fristående forskning och samtidigt ingå i en rådgivande kommitté eller forskningsnämnd med uppgift att fördela resurser till fristående forskare. SKI har heller inte resurser att avsätta för administration enligt KASAM:s förslag.

SKI anser också med stöd av föreliggande lagstiftning att staten genom SKI skall ansvara för och genomföra kompletterande forsknings- och utvecklingsverksamhet som behövs för ett säkert omhändertagande av använt kärnbränsle och annat radioaktivt avfall från kärnkraftsreaktorer.

Ärendets beredning

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektören Judith Melin i närvaro av stf avdelningschefen Stig Wingefors, forskningschef Gustaf Löwenhielm, chefen för administrativa enheten Per Olov Nützmänn och chefsjuristen Ingvar Persson samt utredarna Staffan Lindskog, Josefin Päiviö Jonsson och Öivind Toverud, den sistnämnda föredragande.

STATENS KÄRNKRAFTINSPEKTION

Judith Melin

Öivind Toverud

*Kopia för kännedom
Statens strålskyddsinstitut
Intern: VL, ÖTD, IPN, SLG, JPÖ, TIN*